



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI



O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti



№5(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 92 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodistining boshqaruv funksiyalari.....	10
<i>Qarshibayeva Dilfuza Xidirbayevna</i>	
Texnologik mashinalar va jihozlar ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik qonuniyatlari va metodologik tizimini ishlab chiqish	15
<i>Elmanov Abbos Begmat o'g'li, Mirzaumidov Asilbek Shuxratjonovich</i>	
Katta yoshdagi guruh bolalarida o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda o'yinning roli	19
<i>Ergasheva Farangiz Umidjon qizi, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi.....	23
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	28
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati.....	33
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar va ularda hissiy-irodaning shakllanishi	37
<i>Davlatova Zebo Haydarovna</i>	
Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari	40
<i>Ochilova Farida Baxriddinovna</i>	
Maktab va oliy ta'lim muassasalarida qizlar kitobxonligini rivojlantirish metodlari.....	44
<i>Qo'chqarova Oysha Oltibayevna</i>	
Buyuk allomalar merosidan foydalanishning metodik holati va mavjud muammolari.....	48
<i>Sevara Mamatkarimova</i>	
Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish.....	53
<i>Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li</i>	
Использование современных инновационных методов в процессе обучения русскому языку в иноязычных группах высшего образовательного учреждения.....	56
<i>Курбанова Шайра Исмаиловна</i>	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ...	60
<i>Kushakova Gulnora Egamkulovna, Muhammadiyeva Shaxzoda Sunnatilla qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda musiqa mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari.....	63
<i>Muminova Feruza Farxodovna</i>	
Alisher Navoiy merosining yoshlar ma'naviy-estetik tarbiyasidagi ahamiyati.....	70
<i>Qayumxo'jayev Botirxo'ja Ikromxo'ja o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	74
<i>Saidova Dilnoza Maripovna</i>	
К вопросу о классификации современной антиутопии.....	78
<i>Дмитрий Валерьевич Пупонин</i>	
Когнитивная гибкость как фактор психологического благополучия старшеклассников в период адаптации к новым образовательным требованиям	82
<i>Муксинова Динора Азаматовна</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilida ta'lim beruvchi professor-o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini baholash: xalqaro tajribalar qiyosiy tahlili va O'zbekiston amaliyoti	87
<i>Baxtiyarova Muniba Ne'matjon qizi</i>	

ZAMONAVIY OILADA AVLODLARARO MUNOSABATLARNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Ochilova Farida Baxriddinovna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti,
Pedagogika-psixologiya kafedrası assistenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari hamda ularning bola shaxsi shakllanishiga ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan tahlil etilgan. Tadqiqotda oila muhitida katta va kichik avlod vakillari o'rtasidagi ijtimoiy-psixologik muloqot, tarbiyaviy hamkorlik, qadriyatlar uzluksizligi va ijtimoiy tajriba almashuvi masalalari yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy jamiyat sharoitida urbanizatsiya, axborot texnologiyalarining rivojlanishi hamda oilaviy tuzilmaning o'zgarishi natijasida avlodlararo munosabatlarning transformatsiyasi tahlil qilinadi. Avlodlararo muloqotning bolalarda ijtimoiy moslashuvchanlik, kommunikativ kompetensiya, emotsional barqarorlik, axloqiy qadriyatlar va shaxsiy identifikatsiya jarayonlariga ta'siri ochib berilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning mustahkamligi bolalarning ijtimoiylashuvi, mustaqil fikrlashi, shaxsiy faolligi hamda milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalanishida muhim omil hisoblanadi. Maqolada, shuningdek, avlodlararo munosabatlarni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari, psixologik omillari hamda oilaviy tarbiya samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: zamonaviy oila, avlodlararo munosabatlar, bola shaxsi, pedagogik ta'sir, psixologik rivojlanish, ijtimoiylashuv, oila tarbiyasi, milliy qadriyatlar, avlodlararo muloqot, emotsional rivojlanish, ijtimoiy moslashuvchanlik, shaxs shakllanishi, oilaviy hamkorlik, kommunikativ kompetensiya, tarbiyaviy muhit.

Abstract: In the context of globalization and the rapid development of information technologies, the importance of intergenerational relationships is increasing. Strengthening interaction between generations within the family promotes the harmonious development of children and the formation of socially active and spiritually mature individuals. This article provides a scientific and theoretical analysis of the pedagogical and psychological characteristics of intergenerational relationships in the modern family and their influence on the formation of a child's personality. The study examines socio-psychological interaction between older and younger generations, educational cooperation, continuity of values, and the transmission of social experience within the family environment. Furthermore, the transformation of intergenerational relationships in modern society, influenced by urbanization, technological development, and changes in family structure, is analyzed. The article highlights the impact of intergenerational communication on children's social adaptation, communicative competence, emotional stability, moral development, and personal identity formation. The findings indicate that strong intergenerational relationships in modern families serve as an important factor in children's socialization, independent thinking, personal activity, and respect for national values. The study also proposes pedagogical conditions and psychological factors for strengthening intergenerational relations and improving the effectiveness of family education.

Key words: modern family, intergenerational relations, child personality, pedagogical influence, psychological development, socialization, family education, values, intergenerational communication, emotional development, social adaptation, personality formation, family cooperation, communicative competence.



Аннотация: В данной статье научно-теоретически анализируются педагогико-психологические особенности межпоколенческих отношений в современной семье и их влияние на формирование личности ребенка. В исследовании раскрываются вопросы социально-психологического взаимодействия представителей старшего и младшего поколений, воспитательного сотрудничества, преемственности ценностей и передачи социального опыта в семейной среде. Также рассматривается трансформация межпоколенческих отношений в условиях современного общества, обусловленная урбанизацией, развитием информационных технологий и изменением структуры семьи. Раскрывается влияние межпоколенческого общения на развитие социальной адаптации, коммуникативной компетентности, эмоциональной устойчивости, нравственных качеств и личностной идентичности ребенка. Результаты исследования показывают, что устойчивые межпоколенческие отношения в современной семье выступают важным фактором социализации ребенка, развития самостоятельного мышления, личностной активности и формирования уважительного отношения к национальным ценностям. В статье также разработаны педагогические условия и психологические факторы укрепления межпоколенческих отношений, направленные на повышение эффективности семейного воспитания.

Ключевые слова: современная семья, межпоколенческие отношения, личность ребенка, педагогическое влияние, психологическое развитие, социализация, семейное воспитание, ценности, межпоколенческое общение, эмоциональное развитие, социальная адаптация, формирование личности, семейное сотрудничество, коммуникативная компетентность.

KIRISH

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyotining muhim mezonlaridan biri har tomonlama barkamol, mustaqil fikrlaydigan, ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash hisoblanadi. Bunday shaxsni shakllantirish jarayoni, avvalo, oiladan boshlanadi. Oila jamiyatning asosiy ijtimoiy instituti sifatida nafaqat bolani dunyoga keltirish, balki uni tarbiyalash, ijtimoiylashtirish, ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni singdirish kabi muhim vazifalarni bajaradi. Ayniqsa, zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlar tizimi bola shaxsining shakllanishida muhim pedagogik-psixologik omil sifatida namoyon bo'ladi. Katta avlod vakillari – bobo-buvilar, o'rta avlod – ota-onalar hamda kichik avlod – bolalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar bolaning ijtimoiy tajribani o'zlashtirishi, axloqiy qadriyatlarni anglash va shaxs sifatida kamol topishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy jamiyatda sodir bo'layotgan ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar, urbanizatsiya jarayonlari, texnologik taraqqiyot, axborot-kommunikatsiya vositalarining keng tarqalishi oilaviy munosabatlar tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada oilaning tuzilishi, ichki munosabatlari, tarbiyaviy imkoniyatlari ham o'zgarib bormoqda. Avvallari kengaygan oilalar, ya'ni bir necha avlod birga yashaydigan oilalar ko'p uchragan bo'lsa, hozirgi kunda kichik, yadro oilalar soni ortib bormoqda. Bu esa katta avlod vakillari bilan bolalar o'rtasidagi muloqotning qisqarishiga olib kelmoqda. Avlodlararo muloqotning kamayishi esa bolalarning ijtimoiy tajribani o'zlashtirish jarayoniga, qadriyatlar tizimining shakllanishiga hamda shaxsiy rivojlanishiga o'z ta'sirini ko'rsatmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Avlodlararo munosabatlar oilaviy tarbiya jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Chunki katta avlod vakillari bolalarga nafaqat mehr-muhabbat, balki boy hayotiy tajriba, milliy an'ana va qadriyatlarni yetkazib beruvchi muhim manba hisoblanadi. Bobo va buvilar bilan muloqot jarayonida bolalar hurmat, e'tibor, sabr-toqat, hamdardlik kabi muhim ijtimoiy-axloqiy sifatlarni o'zlashtiradi. Shu bilan birga, avlodlararo munosabatlar bolalarda ijtimoiy moslashuvchanlik, kommunikativ ko'nikmalar, emotsional barqarorlik va ijtimoiy faollikni rivojlantirishga xizmat qiladi ^[1, 18]. Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlar nafaqat tarbiyaviy, balki psixologik jihatdan ham muhim ahamiyatga ega. Bola o'zini xavfsiz va qo'llab-quvvatlangan muhitda his qilganda, uning psixologik rivojlanishi samarali kechadi.

Katta avlod vakillari bolalarga mehr berish orqali ularning emotsional ehtiyojlarini qondiradi. Bu esa bolalarda o'ziga ishonch, ijobiy o'z-o'zini baholash, ijtimoiy faollik kabi sifatlarning shakllanishiga yordam beradi. Shuningdek, avlodlararo muloqot bolaning nutq rivojlanishi, tafakkuri va dunyoqarashining kengayishida ham muhim o'rin egallaydi.

Bundan tashqari, zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlar milliy qadriyatlarning uzluksizligini ta'minlovchi omil sifatida ham muhimdir. Katta avlod vakillari orqali bolalar milliy urf-odatlar, an'analar, oilaviy qadriyatlar, ma'naviy meros bilan tanishadi. Bu esa bolalarda milliy o'zlikni anglash, madaniy identifikatsiya va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, globallashuv jarayonlari kuchayib borayotgan hozirgi davrda milliy qadriyatlarni yosh avlod ongiga singdirishda avlodlararo munosabatlarning ahamiyati yanada ortib bormoqda.

Shu bilan birga, zamonaviy oilalarda avlodlararo munosabatlarda ayrim muammolar ham kuzatilmoqda. Avlodlar o'rtasidagi dunyoqarash farqlari, texnologik tafovutlar, tarbiya uslublaridagi qarama-qarshiliklar, vaqt

tanqisligi kabi omillar avlodlararo muloqotning sustlashishiga sabab bo'lishi mumkin. Bu holatlar bolalarning psixologik rivojlanishiga, ijtimoiylashuv jarayoniga va shaxsiy shakllanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi ehtimoldan xoli emas. Shu sababli zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlarini o'rganish hamda ularni rivojlantirish yo'llarini ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega ^[2, 3]. Demak, zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlar bola shaxsining shakllanishida muhim pedagogik va psixologik omil hisoblanadi.

Katta va kichik avlod o'rtasidagi samarali muloqot, o'zaro hurmat va hamkorlik muhitini yaratish bolalarning har tomonlama barkamol shaxs bo'lib kamol topishiga xizmat qiladi. Shu bois mazkur tadqiqotda zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlarini o'rganish dolzarb ilmiy masala sifatida qaraladi. Mazkur maqolada zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari hamda ularning bola shaxsi shakllanishiga ta'siri ota-ona, bobo-buvilarning tarbiyaviy faoliyatida qo'llaniladigan pedagogik va psixologik usullar orqali metodik jihatdan yoritiladi.

Zamonaviy oilada bola tarbiyasi faqat ota-onalar zimmasiga yuklatilgan jarayon bo'lib qolmay, balki katta avlod vakillari – bobo va buvilar ham ushbu jarayonning faol subyekti sifatida ishtirok etadi. Shu sababli avlodlararo munosabatlar orqali amalga oshiriladigan tarbiyaviy ta'sirni metodik jihatdan tahlil qilish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Avlodlararo munosabatlar jarayonida ota-ona hamda bobo-buvilar tomonidan qo'llaniladigan pedagogik usullar, avvalo, bolada ijtimoiy xulq-atvorni shakllantirishga qaratiladi. Bunda namuna ko'rsatish metodi muhim o'rin egallaydi.

Katta avlod vakillarining o'zaro hurmat asosidagi munosabatlari, bolaga e'tibor bilan yondashuvi, mehnat-sevarlik, mehr-oqibat kabi sifatlarni amalda namoyon etishi bola tomonidan tabiiy ravishda o'zlashtiriladi. Ushbu metod orqali bola ijtimoiy me'yorlarni kuzatish asosida o'rganadi va o'z xulq-atvorida qo'llaydi. Ayniqsa, bobo-buvilarning hayotiy tajribaga asoslangan xulq-atvori bolalarda sabr-toqat, kattalarga hurmat, kichiklarga g'amxo'rlik kabi sifatlarni shakllantirishda samarali hisoblanadi.

Avlodlararo munosabatlarda tushuntirish va suhbat metodi ham keng qo'llaniladi. Ota-onalar hamda bobo-buvilar bolalar bilan kundalik hayotiy vaziyatlar asosida suhbatlar olib borish orqali axloqiy me'yorlarni tushuntiradi. Ushbu metod bolalarda ongli xulq-atvorni shakllantirishga xizmat qiladi. Masalan, katta avlod vakillari o'z hayotiy tajribasidan misollar keltirib, halollik, sabr-toqat, mehribonlik kabi fazilatlarining ahamiyatini tushuntiradi. Bu jarayon bolalarning tafakkurini rivojlantiradi va ularni mustaqil xulosa chiqarishga o'rgatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Metodik jihatdan avlodlararo munosabatlarda qo'llaniladigan yana bir muhim usul – birgalikdagi faoliyat metodidir. Ushbu metod orqali ota-ona, bobo-buvilar va bolalar birgalikda maishiy, tarbiyaviy hamda madaniy faoliyatlarda ishtirok etadi. Birgalikda kitob o'qish, oilaviy tadbirlar o'tkazish, milliy bayramlarni nishonlash, mehnat faoliyatida qatnashish bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bunday hamkorlik bolada jamoaviylik, mas'uliyat, hamkorlik kabi sifatlarni shakllantiradi. Shu bilan birga, avlodlararo hamkorlik bolaning o'zini oila a'zosi sifatida his etishiga yordam beradi. Avlodlararo munosabatlarda psixologik qo'llab-quvvatlash metodi ham muhim o'rin tutadi. Katta avlod vakillari bolaga mehr-muhabbat, e'tibor va rag'bat berish orqali uning emotsional ehtiyojlarini qondiradi. Bu esa bolada o'ziga ishonch, ijobiy o'z-o'zini baholash hamda ijtimoiy faollikni rivojlantiradi. Ayniqsa, buvilar tomonidan beriladigan emotsional qo'llab-quvvatlash bolalarning ruhiy barqarorligini ta'minlashda samarali hisoblanadi. Ushbu metod bolalarning psixologik moslashuvchanligini oshirishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Rag'batlantirish metodi ham avlodlararo munosabatlarda keng qo'llaniladi. Ota-ona va bobo-buvilar bolalarning ijobiy xatti-harakatlarini maqtash, qo'llab-quvvatlash orqali ularni ijtimoiy faol bo'lishga undaydi. Rag'batlantirish bolalarda motivatsiyani oshiradi, mustaqil harakat qilishga yordam beradi. Shu bilan birga, rag'batlantirish bolalarning ijobiy xulq-atvorini mustahkamlashga xizmat qiladi. Avlodlararo munosabatlarda qo'llaniladigan psixologik usullardan biri – empatik muloqot metodidir. Ushbu metod orqali ota-ona va katta avlod vakillari bolani tinglash, uning his-tuyg'ularini tushunish hamda qo'llab-quvvatlashga e'tibor qaratadi.

Empatik muloqot bolalarda ishonchli munosabatlarni shakllantiradi. Bola o'z fikrini erkin ifoda etishni o'rganadi. Bu esa uning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, avlodlararo munosabatlarda tarbiyaviy nazorat metodi ham qo'llaniladi. Ushbu metod bolalarning xulq-atvorini kuzatish, yo'naltirish hamda zarur hollarda to'g'rilashni nazarda tutadi. Biroq zamonaviy oilada bu metod demokratik yondashuv asosida amalga oshirilishi lozim. Katta avlod vakillari bolaga haddan tashqari bosim o'tkazmasdan, maslahat va yo'naltirish orqali tarbiyaviy ta'sir ko'rsatadi.



Metodik jihatdan avlodlararo munosabatlar bolalarda milliy qadriyatlarini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Bobo-buvilar tomonidan ertaklar aytib berish, oilaviy an'analarni tushuntirish, milliy urf-odatlarini amalda ko'rsatish bolalarda milliy o'zlikni anglashni rivojlantiradi. Ushbu metod bolalarda vatanparvarlik, hurmat, qadriyatlarga sodiqlik kabi sifatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Demak, zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlar orqali ota-ona hamda bobo-buvilar tomonidan qo'llaniladigan pedagogik va psixologik usullar bola shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi. Namuna ko'rsatish, tushuntirish, birgalikdagi faoliyat, rag'batlantirish, empatik muloqot, psixologik qo'llab-quvvatlash kabi metodlar bolalarda ijtimoiy moslashuvchanlik, emotsional barqarorlik, axloqiy qadriyatlar hamda shaxsiy faollikni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarni metodik jihatdan to'g'ri tashkil etish bola shaxsining sog'lom rivojlanishini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oila va bola "Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari" bo'yicha xulosa: Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlar murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u jamiyatdagi ijtimoiy, madaniy va texnologik o'zgarishlar ta'sirida shakllanadi. Katta avlod va yosh avlod o'rtasidagi qarashlar, qadriyatlar va hayotiy tajribalardagi farqlar ba'zan ziddiyatlarga olib kelishi mumkin, ammo to'g'ri pedagogik va psixologik yondashuv orqali bu farqlar ijobiy rivojlanish omiliga aylantiriladi.

Pedagogik nuqtai nazardan, oilada tarbiya jarayoni uzluksiz bo'lib, unda ota-onalar va katta avlod vakillari yoshlarning ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, zamonaviy yoshlar mustaqil fikrlashga intilishi va axborot texnologiyalariga yaqinligi bilan ajralib turadi, bu esa tarbiya usullarini yangilashni talab qiladi.

Psixologik jihatdan esa, o'zaro hurmat, empatiya, sabr-toqat va ochiq muloqot avlodlararo munosabatlarni mustahkamlovchi asosiy omillardir. Har bir avlodning ehtiyoj va qiziqishlarini inobatga olish, ularning shaxsiy hududini hurmat qilish sog'lom oilaviy muhitni ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning samarali bo'lishi uchun o'zaro tushunish, moslashuvchanlik, tarbiyaviy hamkorlik va psixologik qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Bu esa oilaning mustahkamligi va jamiyat taraqqiyotining muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Harvard University Press, 1978.
2. Erikson E.H. Childhood and Society. – W. W. Norton & Company, 1950.
3. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. – Harvard University Press, 1979.
4. Kagan J., Lamb S. The Emergence of Self. – Cambridge University Press, 1987.
5. O'tkir M. Bolalar psixologiyasi va tarbiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
6. Ahmedova N. Oila va bola shaxsining shakllanishi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
7. Guseinova L. Oilaviy munosabatlar va bolalar rivojlanishi. – Buxoro: Pedagogika, 2016.
8. Zhukov P. Psixologiya tarbiyaviy jarayonlarda. – Moskva: Prosveshchenie, 2012.
9. UNICEF. The Role of Families in Child Development. – New York, 2019.
10. Jamshidova D. Avlodlararo munosabatlar va bolaning ijtimoiy ko'nikmalari. – Toshkent: Ilm-fan, 2020.
11. Bandura A. Social Learning Theory. – Prentice Hall, 1977.
12. Sheikh F. Family Interaction and Child Development in Central Asia. – Tashkent, 2021.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.